

Ks. Włodzimierz Broński, *FORMACJA HOMILETYCZNA ALUMINÓW W WYŻSZYCH SEMINARIACH DUCHOWNYCH W POLSCE. STUDIUM HOMILETYCZNE*, Wydawnictwo KUL, Lublin 2007, ss. 443.

Głoszenie słowa Bożego należy do podstawowych funkcji Kościoła, przez którą wypełnia on wolę Zbawiciela, urzeczywistnia siebie i realizuje zbawczą posługę wobec świata. We współczesnej sytuacji Kościoła w Polsce, stającego wobec szerzącego się neopogaństwa i dechrystianizacji, mających swoje następstwa w postaci wielorakich zagrożeń dla człowieka i jego wiary, istnieje konieczność podjęcia przez niego zdecydowanej i adekwatnej do wyzwań współczesności działalności ewangelizacyjnej.

Postulat ten dotyczy wszystkich form przepowiadania słowa Bożego, takich jak katecheza czy wykład. Dotyczy także ważnej w Kościele formy przepowiadania, jaka jest przepowiadania homilijne. Istotność posługi słowa w Kościele i współczesne wymagania, jakie stawiane są przed kaznodziejstwem implikują właściwe przygotowanie, jakie powinien otrzymać kaznodzieja.

Przygotowanie do posługi kaznodziejskiej nazywane jest formacją homiletyczną. Jest ono częścią całościowej formacji do kapłaństwa. Nie ogranicza się ona do przekazu i opanowania określonych wiadomości z zakresu homiletyki oraz zdobywania określonych umiejętności praktycznych przez seminarzystów. Wpływa ona na pozostałe wymiary formacji kapłańskiej i wszechstronny rozwój przygotowujących się do kapłaństwa.

Rozprawa ks. dra hab. Włodzimierza Brońskiego, pracownika naukowego wydziału teologii KUL, wpisuje się w refleksję naukową dotyczącą formacji do kapłaństwa. Literatura teologiczna odnosząca się do tego zagadnienia koncentruje się wokół wielu problemów, zwłaszcza dotyczy formacji ludzkiej i duchowej kandydatów do kapłaństwa. Znacznie mniej jest opracowań podejmujących formację pastoralną przyszyłych duszpasterzy. Niedostatek opracowań istnieje także na polu formacji homiletycznej, dlatego studium ks. W. Brońskiego stanowi

ważny głos w dyskusji nad tym elementem przygotowania do kapłaństwa.

Autor postawił sobie za zadanie ukazanie modelu formacji homiletycznej realizowanej w diecezjalnych wyższych seminariach duchownych na terenie Polski, a także wyprowadzenie wniosków i postulatów, które pomogłyby jeszcze lepiej przygotować przyszłych kaznodziejów. Starał się on dać odpowiedź na pytania nurtujące odpowiedzialnych za formację kapłańską – moderatorów i wykładowców, a zwłaszcza wykładowców homiletyki: jak kształcić przyszłych kapłanów, aby stali się twórczymi głosicielami słowa Bożego we współczesnym świecie? Jak rozwijać formację homiletyczną alumnów? Jak przygotowywać do tej pracy wykładowców homiletyki?

Aby odpowiedzieć na te i inne pytania dotyczące formacji homiletycznej autor przeprowadził badania we wszystkich seminariach diecezjalnych w Polsce. Badaniami tymi objęci zostali diakoni – alumni ostatniego roku studiów teologicznych oraz wykładowcy homiletyki, prowadzący wśród nich zajęcia. Autor posłużył się techniką badań kwestionariuszowych, które poddał analizie ilościowej i jakościowej.

Dysertacja ks. W. Brońskiego podzielona została na sześć rozdziałów. W rozdziale pierwszym zawarte zostały wskazania Kościoła dotyczące formacji homiletycznej kandydatów do kapłaństwa i jej uwarunkowania w Polsce po II Soborze Watykańskim. Wskazania te dotyczą istoty formacji homiletycznej, jej podstaw teologicznych i antropologicznych. Omawiając uwarunkowania tej formacji we współczesnym Kościele w Polsce autor skupił się na ich społeczno-kulturowym aspekcie.

Rozdziały od drugiego do piątego opracowane zostały na podstawie wyników badań własnych autora. W rozdziale drugim omówiona została organizacja formacji homiletycznej w diecezjalnych seminariach duchownych w Polsce. Omówiona została organizacja wykładów i ćwiczeń z homiletyki, a także praktyki homiletyczne alumnów. Przeprowadzone przez autora badania wskazują na konieczność permanentnego poszukiwania nowych, aktywnych i uczestniczących metod w formacji kaznodziejów oraz sięgania po nowe środki formacji kaznodziejskiej.

Trzeci rozdział zawiera omówienie przekazu wiedzy teoretycznej z zakresu homiletyki. Autor przedstawił, w jaki sposób i w jakim zakresie przekazywana jest teologia słowa Bożego i teologia przepowiadania, historia homiletyki i kaznodziejstwa; wiedza o kaznodziei i słuchaczu

słowa Bożego; jak wskazywane są źródła i treść kaznodziejstwa. W rozdziale tym ponadto autor zobrazował wdrażanie alumnów w aspekty formalne przepowiadania, jak również w specyfikę różnych rodzajów kazań. Wyniki przeprowadzonych badań pozwoliły autorowi na potwierdzenie znanej tezy, że kaznodzieja musi być dobrym teologiem, to znaczy powinien znać i rozumieć zbawczy plan Chrystusa, umieć odnieść go do aktualnej sytuacji społecznej i wyprowadzić trafne postulaty duszpasterskie. Z tego względu zajęcia z homiletyki powinny być prowadzone komplementarnie ze studium innych dyscyplin teologicznych. Poparte powinny być również zajęciami z takich dyscyplin pozateologicznych, jak filozofia, psychologia czy retoryka.

Rozdział czwarty poświęcony został kształceniu umiejętności praktycznych przyszłych kaznodziejów. Omówione w nim zostały takie umiejętności, jak: umiejętność korzystania ze źródeł teologicznych, umiejętność korzystania z cudzych kazań, aktualizacji kerygmatu biblijnego. Autor pojął także zagadnienie kształcenia umiejętności komunikacyjnych u przyszłych kaznodziejów, a także zdolności do samodzielnego przygotowania i wygłoszenia kazania. Przeprowadzone badania pozwoliły autorowi wyprowadzić wniosek o potrzebie włączenia ludzi świeckich w proces przygotowania homilii. Ludzie świeccy bowiem otwierają przez kaznodzieję nowe perspektywy aktualizacji i konkretyzacji orędzia zbawczego, a ponadto pomagają lepiej poznać słuchaczy oraz zwiększają ich współodpowiedzialność za homilię. Z tego powodu, jak postuluje ks. W. Broński, kandydaci do kapłaństwa powinni prowadzić dialog z osobami świeckimi.

Rozdział piąty recenzowanej rozprawy dotyczy formowania postaw kaznodziejskich u alumnów. Omówione w nim zostało kształtowanie służebnej postawy wobec słowa Bożego oraz takiejże postawy wobec jego słuchaczy. Ponadto, w rozdziale tym autor podjął zagadnienie rozwijania kreatywności u alumnów i uwrażliwiania ich na permanentny rozwój ich kwalifikacji homiletycznych. Przeprowadzone badania pozwoliły wskazać autorowi na konieczność i komplementarność duchowości i kreatywności. Z jednej bowiem strony konieczna jest więź z Bogiem i Jego słowem, otwarcie się Ducha Świętego; z drugiej natomiast dowartościować kontakt ze słuchaczami i wartość formacyjną tego kontaktu.

Posługując się paradygmatem metod właściwym dla teologii pastoralnej – homiletyka jest częścią szeroko rozumianej teologii pastoralnej – w szóstym rozdziale autor sformułował wnioski i postulaty homile-

tyczne. Porównując dane z przeprowadzonych przez siebie badań, stanowiących model realizowany formacji homiletycznej alumnów do wskazań Kościoła jako modelu zakładanego, ks. W. Broński mógł takie wnioski i postulatu sformułować. Ich realizacja prowadzi do wychowania autentycznych głosicieli i świadków słowa Bożego.

Rozprawa ks. W. Brońskiego jest pierwszym tak szerokim opracowaniem podejmującym zagadnienie formacji homiletycznej w seminariach duchownych w Polsce. Jej walorem jest zarówno własne źródło informacji, jakim są udzielone odpowiedzi na ankiety skierowane do wszystkich wykładowców homiletyki i wszystkich diakonów. Źródło to pozwala zgromadzenie pełnej wiedzy o stanie formacji homiletycznej. Walorem rozprawy jest także zgromadzone nauczanie Kościoła dotyczącej omawianego zagadnienia, oraz obfita literatura przedmiotu, tak krajowa, jak i zagraniczna.

Charakter rozprawy wskazuje, że jest ona adresowana przede wszystkim do wszystkich, którzy w jakikolwiek sposób są odpowiedzialni za formację homiletyczną. Ogólnopolski zasięg przeprowadzonych badań daje podstawę postawić tezę, że pierwszymi jej adresatami są biskupi, jako odpowiedzialni za całość formacji seminaryjnej. W dalszej kolejności po lekturę rozprawy ks. W. Brońskiego sięgnąć powinni rektorzy i moderatorzy seminariów duchownych, w rękach których spoczywa troska o formację w konkretnych seminariach i przygotowanie alumnów do posługi w konkretnych Kościołach lokalnych. W sposób szczególny jednak po lekturę tę sięgnąć powinni wykładowcy homiletyki i odpowiedzialni za formację homiletyczną. Idee w niej zawarte są cennym źródłem wskazówek i postulatów, których realizacja może przyczynić się do jeszcze lepszego przygotowania alumnów do przepowiadania słowa Bożego.

Lekturą recenzowanej rozprawy mogą zostać bardzo ubogaceni sami alumni, nie tylko diakoni, studiujący homiletykę i przygotowujący się do posługi przepowiadania. Opracowanie ks. dra hab. W. Brońskiego jest cennym rozszerzeniem i uzupełnieniem wiedzy, jaką zdobywają w ramach studiów seminaryjnych. Także kapłani, którzy w swoim życiu realizują już formację stałą sięgając po to opracowanie zrealizują jedno ze wskazań jego autora, który przypomina, że formacja homiletyczna w życiu kapłańskim nigdy się nie kończy.

Ks. Dariusz Lipiec